

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра культурології та інформаційної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри культурології
та інформаційної діяльності

Ю.С. Сабадаш

«19» січня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА УКРАЇНЦІВ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Для всіх ОПІ ОС «Бакалавр»

(код та найменування спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

факультет _____

історичний

(назва факультету)

2020-2021 навчальний рік

Робоча програма з вибіркової навчальної дисципліни «Традиційна культура українців» для всіх ОПП ОС «Бакалавр»

Розробник:

Нікольченко Ю. М., доцент, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності
Маріупольського державного університету, заслужений працівник культури України

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри культурології та інформаційної діяльності
Маріупольського державного університету

Протокол від «19» січня 2021 року, № 9

© Ю. М. Нікольченко, 2021 рік
© МДУ, 2021 рік.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS: 3 Денне відділення – 3 Заочне відділення – 3	ОС Бакалавр	Нормативна	
Модулів – 1 Змістових модулів – 3 Загальна кількість годин: 90 денна - 90 заочна - 90		Рік підготовки	
		2-й	2-й
		Семестр	
		1-2-й	1-2-й
		Лекції	
		16 год.	16 год.
		Семінарські	
		14 год.	14 год.
		Практичні	
		Самостійна робота	
		59	59
		Індивідуальні завдання:	
		1 год	1 год.
Вид контролю			
залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 33 %):

- для денної форми здобуття вищої освіти - 33%;
- для заочної форми здобуття вищої освіти - 33%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу «Традиційна культура українців»: сформувати у студентів систему знань щодо унікальності традиційної культури українців та її ролі і місця у світовому культурному просторі. Ознайомити студентів з особливостями господарської діяльності українців, народними традиціями, звичаями і обрядами, декоративно-ужитковим мистецтвом і фольклором від витоків до початку XXI століття

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- опанування джерельної бази та історіографії проблеми;
- засвоєння народних традицій українського етносу;
- дослідження особливостей народної архітектури, господарської діяльності, громадського і сімейного побуту українців;
- виявлення характерних рис календарних свят і обрядів українців;
- дослідження напрямків розвитку декоративно-ужиткового мистецтва і фольклору українців.

Компетентності, якими повинен оволодіє здобувач вищої освіти у процесі вивчення навчального курсу:

знати:

- предмет і метод традиційної культури українців;
- особливості етнокультурної регіональності українців;
- народну архітектуру українців;
- господарство, побут., родинні відносини;
- особливості духовний світу українців;
- напрямки розвитку декоративно-ужиткового мистецтва українців;
- український фольклор.

вміти використовувати отримані знання з навчальної дисципліни «Традиційна культура українців» з метою визначення унікальності народної культури українців та її місця у світовому культурному процесі.

Програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- володіти інформацією щодо джерела з курсу;
- бути обізнаним з історіографією проблеми;
- використовувати основні поняття та терміни; - володіти методикою досліджень традиційної культури українців;
- аналізувати зміст проблеми і робити відповідні висновки;
- вірно оцінювати фактичний матеріал;
- простежувати логіку розвитку того чи іншого явища чи події у традиційній культурі українців;
- зіставляти різні факти та явища у часі та просторі;
- аргументувати власну точку зору на дискусійні питання;
- чітко викладати фактичний матеріал з використанням відповідної спеціальної лексики.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Особливості етнокультурної регіональності українців.

Тема 1. Предмет і завдання курсу. Джерела та історіографія проблеми.

Тема 2. Етнокультурна регіональність українців.

Етнічний склад населення України. Етнокультурна особливість розвитку українського етносу.

Змістовний модуль 2. Народна архітектура українців. Господарство. Побут. Родинні відносини.

Тема 3. Народна архітектура українців. Господарство і заняття населення.

Житлові споруди і двір. Основні галузі господарства. Підсобні заняття. Промисли. Розвиток ремесел.

Тема 4. Побут: народний одяг, народна кулінарія та система харчування.

Функції одягу. Класифікація та соціальні особливості народного одягу. Головні убори та прикраси. Щоденна їжа. Святкова та обрядова їжа. Режим та етикет харчування.

Тема 5. Сімейні відносини та родинна обрядовість.

Шлюб і сім'я. Шлюбні звичаї. Структура сім'ї. Функції сім'ї. Весільна обрядовість. Родинна обрядовість. Похоронні та поминальні обряди.

Змістовний модуль 3. Духовний світ українства.

Тема 6. Вірування, міфологія, демонологія українців. Народний календар. Символи та священні знаки.

Особливості української міфології. Український Олімп. Поняття про духів, демонів, демонологію. Формування та особливості літочислення в українців. Місячний і сонячний календарі. Давні знаки-символи в Україні. Родові знаки та символи, емблеми земель України. Традиції в сучасній українській символіці.

Тема 7 Усна народна творчість.

Народне образотворче і музичне мистецтво. Світогляд і усна народна творчість. Магічність пісні та обряду. Поняття про календарно-обрядову поезію. Пісні різдвяного циклу. Веснянки. Русальні пісні. Купальські пісні. Жнивварські пісні. Народне образотворче мистецтво. Розвиток народного українського мелосу та народного музичного мистецтва. Народні музичні інструменти. Народний танець.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин									
	Денна					Заочна				
	Усього	Лекцій	Сем.	ІЗ	СРС	Усього	Лекц.	Семін.	ІЗ	СРС
Тема 1. Предмет і завдання курсу.	10	2	-		8	10	2	-		8
Тема 2. Етнокультурна регіональність українців.	10	2	-		8	10	2	-		8
Тема 3. Народна архітектура українців. Господарство і заняття населення.	14	2	4		8	14	2	4		8
Тема 4. Побут: народний одяг, народна кулінарія та система харчування.	12	2	2		8	12	2	2		8
Тема 5. Сімейні відносини та родинна	12	2	2		8	12	2	2		8
Тема 6. Вірування, міфологія, демонологія українців. Народний календар. Символи та	13	2	2		9	13	2	2		9
Тема 7. Усна народна творчість.	18	4	4		10	18	4	4		10
Всього годин	90	16	14	1	59	90	16	14	1	59
Підсумковий контроль	залік									

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Годин	
		Д	З
1	Галузі господарства і заняття українців.	4	4
2	Особливості українського народного одягу.	2	2
3	Сімейні відносини та сімейна обрядовість.	2	2
4	Свята і обряди народного календаря.	2	2
5	Особливості усної народної творчості українців.	4	4

6. Практична робота

№ з/п	Назва теми	Годин	
		Д	З

7. Теми лабораторних занять.

8. Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	годин	
		Д	З
1.	Традиційна культура українців у сучасній Україні.	8	8
2.	Особливості сільських поселень українців.	8	8
3.	Господарство і заняття населення.	8	8
4.	Козацький одяг та його історико-культурна специфіка.	8	8
5.	Дитина у сімейних відносинах українців.	8	8
6.	Традиційні землеробські свята українців.	9	9
7	Український фольклор.	10	10
	Разом	59	59

9. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДЗ захистом навчального проекту в аудиторії з використанням сучасних інформаційно-технічних засобів.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності та знань.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Теми ІНДЗ

1. Джерела традиційної культури українців.
2. Традиційна культура українців у вітчизняній та зарубіжній історіографії.
3. Особливості етнокультурної регіональності українців.
4. Народна архітектура українців: загальна характеристика.
5. Житло у духовному світі українців.
6. Народні промисли українців: загальна характеристика.
7. Етнокультурна регіональність в українському весільному обряді.
8. Українська народна метеорологія та календар.
9. Культ предків в обрядах українців.
10. Рослини і тварини у звичаях українців.
11. Етнокультурні особливості українського фольклору.
12. Календарно-обрядова поезія українців: загальна характеристика.
13. Живопис і графіка у народному образотворчому мистецтві українців.

14. Етнокультурна регіональність в українській народній вишивці.
15. Етнокультурні особливості народного музичного мистецтва українців.

Дидактичне забезпечення самостійної роботи

Самостійна робота студента є засобом оволодіння навчальним матеріалом у поза аудиторний час.

Мета і завдання самостійної роботи студента:

- поглиблення знань студентів про методологічні засади маркетингу сфери інформаційних продуктів і послуг;
- формування цілісного уявлення про специфіку інформаційних послуг в умовах ринкової економіки;
- аналіз елементів інтегрованих маркетингових комунікацій;
- засвоєння принципів управління якістю інформаційних послуг відповідно до міжнародних стандартів;
- оволодіння основами термінологічного апарату інформаційної діяльності.

Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ) і самостійної роботи (СРС)

Відповідно до Робочої програми, студентам пропонуються до виконання різні за типом та формою завдання до змістових модулів курсу «Традиційна культура українців». До таких завдань належать самостійна робота (СРС) та індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ), які є невід'ємною формою набуття нових знань та навичок з курсу «Традиційна культура українців».

Виконання студентом СРС та ІНДЗ за окремими темами є обов'язковою умовою оцінювання його успішності з освоєння курсу. З метою успішного письмового виконання СРС та ІНДЗ студентам необхідно опрацювати за предметно-тематичним, алфавітним, систематичним та електронним каталогами бібліотек (МДУ, Центральної міської бібліотеки м. Маріуполя ім. В. Г. Короленка, електронних та ін.) джерельну базу курсу «Традиційна культура українців» відповідно до списку рекомендованої базової та допоміжної літератури.

Згідно з діючими бібліографічними вимогами, складається перелік використаних джерел та літератури з теми СРС та ІНДЗ (розміщується в якості останньої рубрики виконаного завдання). Результати роботи подаються у письмовій формі (роздрукований та сфальцьований реферат).

СРС та ІНДЗ подаються студентом на кафедру протягом 3-х днів після останнього семінарського заняття для перевірки викладачем до складання заліку.

Форма подання – комп'ютерний набір, надрукований на аркушах формату А4, кегль 14, шрифт – Times New Roman, інтервал – 1, мова – українська (джерела та література подаються мовою оригіналу). Поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Обсяг СРС та ІНДЗ (без врахування додатків) – 4-5 аркушів А4 без урахування титульної сторінки. Текст СРС та ІНДЗ подається у 3-ій особі від імені автора. Максимальна оцінка за СРС та ІНДЗ становить по 25 балів. Критерії оцінки:

- змістовність,
- логічність викладення матеріалу,
- самостійність висновків,
- дотримання вимог щодо оформлення тексту.

Текст складається з наступних частин: вступу, основної частини (аналіз опрацьованих джерел з обраної теоретичної проблеми), висновків та списку опрацьованих джерел і літератури в алфавітному порядку (не менше 6 позицій).

Фактичну частину реферату становить аналіз результатів роботи з публікаціями з досліджуваної теми, тобто студент повинен структурувати отриманні знання з конкретного

питання теорії книгознавства. Наприклад, застосовуючи творчий підхід, студент опрацьовує, порівнює та групує концептуальні підходи різних авторів стосовно вивчення теми (навести відомості про основних авторів та зміст публікацій, монографій, навчальних посібників, підручників, збірників праць науково-практичних конференцій тощо).

Обов'язковою умовою виконання завдання є дотримання діючих вимог до оформлення бібліографічних посилань (ДСТУ 7.1:2006).

10. Методи навчання

Навчальні лекції, семінарські заняття, робота з першоджерелами (аналіз інформаційних джерел, літератури), робота з базами даних бібліотек та історичних і краєзнавчих музеїв України, мережі Інтернет, виконання студентами індивідуальних завдань і самостійної роботи.

11. Критерії оцінювання

Оцінювання успішності студента здійснюється за результатами поточного і підсумкового контролю знань. Поточне тестування являє собою оцінку роботи на семінарських заняттях. Складовою рейтингової оцінки студента є виконання самостійних завдань та індивідуальних навчально-дослідних проектів.

Оцінюванню підлягають теоретичні та практичні вміння набуті студентом під час опанування всього курсу. Академічні успіхи студента визначаються за 100-бальною системою оцінювання з обов'язковим приведенням оцінок у відповідність до національної шкали та шкали ECTS.

12. Засоби оцінювання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Традиційна культура українців» застосовується поточний контроль за результатами якого студенти отримують допуск до складання екзамену (максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях і виконання СРС та ІНДЗ – 100 балів).

Поточний контроль відбувається в формі систематичної роботи студентів під час всього семестру оволодіння дисципліни.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу передбачає застосування модульного навчання за кредитами і охоплює зміст, форми та засоби навчального процесу, форми контролю якості знань та вмінь, навчальної аудиторної та самостійної роботи студента.

Змістовий модуль – це завершена, відносно самостійна, частина навчального курсу, що містить теоретичні та практичні завдання, систему навчально-методичного забезпечення.

Рейтингова система оцінювання – це система визначення якості виконаної студентом аудиторної та самостійної роботи, рівня набутих знань і вмінь шляхом оцінювання результатів роботи шляхом поточного та модульного контролю.

Рейтинг складається з наступних компонентів:

I. Практична робота: семінарські заняття і виконання обов'язкових письмових завдань: самостійної роботи студента (СРС) та індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Шкала оцінювання практичної роботи: семінарські заняття (5x10=50 балів) і виконання обов'язкових письмових завдань: самостійної роботи студента (СРС – 25 балів) та індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ – 25 балів): **максимальна кількість балів – 100 балів.**

III. Максимальна оцінка за вивчення навчальної дисципліни «Традиційна культура українців» - 100 балів.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Семінарські	СРС	ІНДЗ	сума
50	25	25	100

Шкала оцінювання навчальних досягнень студента з курсу «Традиційна культура українців»:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для екзамену)
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Опорні конспекти лекцій, комплекс методичного забезпечення дисципліни.

Програма навчальної дисципліни «Традиційна культура українців» побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України.

Виконання лабораторних завдань передбачається в комп'ютерному класі, в якій наявний доступ до мережі Інтернет, мультимедійний проектор, екран, дошка настінна маркерна тощо.

15. Рекомендовані джерела інформації

Література

Базова

1. Борисенко Валентина. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Унісерв, 2000. – 191 с.: іл.
2. Вовк Федір. Студії з української етнографії та антропології : нова редакція / Федір Вовк; передм. О. Г. Таран; прим. О. Г. Таран, С. Л. Маховської, Ю. С. Буйських; упорядн. О. О. Савчук. — Харків: Видавець Савчук О. О., 2015. — 464 с.; 199 іл.
3. Воропай Олекса. Звичаї нашого народу: Етнограф. нарис. – Харків: Фоліо, 2005. – 508 с.
4. Енциклопедія українознавства. Загальна частина. Репринтне відтворення видання 1949 року / Інститут української етнографії АН України, 1994. – С.184–320.
5. Етнографія України: Навч. посібник / За ред. С. А. Макарчука. – Львів: Світ, 1994. – 520 с.
6. Історія української культури / За загал, ред. І. Крип'якевича. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1999. – 656 с.

7. Історія української культури. Курс лекцій для студентів спеціальності «Культурологія» / Укладачі: проф. Ю. С. Сабадаш, доц. Ю. М. Нікольченко, доц. Л. Г. Дабло. – Київ: Ліра-К, 2020. – 168 с.
8. Лепеха Т. В. Українознавство: Навч. посіб. – К., 2005. – 376 с.
9. Лозко Г. С. Українське народознавство. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 368 с.
10. Пономарьов А. П. Українська етнографія: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.: іл.
11. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; Редкол.: Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.
12. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник. – К.: Наук. думка, 1996. – 196 с.
13. Міфи України. За кн. Георгія Булашева «Укр. народ у своїх легендах, реліг. поглядах та віруваннях». / Пер. Ю. Буряка. – К.: Довіра, 2003. – 383 с.
14. Попович М. В. Нарис історії культури України. – К.: «АртЕк», 1998. – 728 с.: іл.
15. Романцов В. О. Українці на одвічних землях (XVIII–початок ХХІ століття). – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2004.
16. Савчук Б. Українська етнологія. – Івано-Франківськ, 2004. – 304 с.
17. Тиводар М. Етнологія: Посібник. – Л.: Світ, 2004. – 624 с.
18. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007. – 400 с.
19. Українська художня культура: Навч. посібник (За ред. І. Ф. Ляшенка. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
20. Українські традиції / Упорядкування та передмова О. В. Ковалевського. – Харків, Фоліо, 2003. – 573 с.
21. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія / Упор. прим. та біогр. нариси А. П. Пономарьова, Т. В. Косміної, О. О. Боряк; Вст. ст. А. П. Пономарьова; іл. В. І. Гордієнка, – К.: Либідь, 1991. – 640 с.: іл.

Допоміжна

1. Балушок В. Г. Етногенез українців / В. Г. Балушок; ред.: Г. Скрипник; Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України. – К., 2004. – 231 с.
2. Боярська Л. В. Український фольклор: Тексти лекцій. – К.: ІЖ, 2010. – 70 с. –
Електронний ресурс. Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Boyarska_Folklor_texty_lekc.pdf.
3. Залізник Л. Л. Від склавинів до української нації. – К.: ПБП «Фотовідеосервіс», 1997. – 256 с.
4. Кожолянко Г. К. Етнографія Буковини. Сімейна обрядовість. – Т. 2. – Чернівці, 2001. – 424 с.
5. Максимович, М. О. Дні та місяці українського селянина / Михайло Олександрович Максимович; Пер., передм., упоряд. В. Гнатюк. – Київ: Обереги, 2002. – 189 с.
6. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – 2-е вид. – К.: Обереги, 2003. – 144 с.
7. Сергійчук В. І. Доля української національної символіки. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1990. – 48 с.
8. Чубинський П. Мудрість віків: (Укр. народознавство у творчій спадщині Павла Чубинського). У 2-х кн.: – К.: Мистецтво, 1995. – 224 с.
9. Щербаківський В. Українське мистецтво: Вибрані неопубліковані праці / Упоряд., вст. ст. В. Ульяновського; додатки П. Герчанівської, В. Ульяновського. – Київ: Либідь, 1995, – 288 с.: іл

Інформаційні ресурси

1. Мультимедійний проєктор, сайти музеїв, електронні ресурси бібліотек.

Додаток до Робочої програми навчальної дисципліни щодо внесення змін

Зміни обговорено та затверджено на засіданні кафедри

протокол № ___ від «___» _____ 20__р.

Завідувач кафедри

(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Аркуш обліку змін

№ п/п	№ та зміст пункту, до якого внесено зміни	ПІБ викладача	Підпис викладача